

คุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
Personal Characteristics and Participation for Conserving Natural
Resources and Environment in Khuan So Subdistrict,
Khuan Niang District, Songkhla Province

บทความวิจัย

ธนา ฐานะกาญจน์¹ และ ทวนธง ครุฑจ้อน²
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Tana Thanakarn and Thuanthong Krutchon
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณ โดยกำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนและศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลควนไส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 356 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางแบบทางเดียว และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD ทั้งนี้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($m = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($m = 4.02$) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติ ($m = 4.00$) ด้านการตัดสินใจ ($m = 3.95$) และด้านการประเมินผล ($m = 3.71$) ตามลำดับ สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลของอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนคุณลักษณะของเพศต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

¹ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Email: tanathanakarn@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Email: thuanthong@tsu.ac.th

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

Abstract

This study is a quantitative research. Its aims approach to study people's participation for conserving natural resources and environment and to compare the differences of personal characteristics and people's participation in Khuan So Subdistrict, Khuan Niang District, Songkhla Province. The samples of this research compose of 356 people who are habitant eligible in Khuan So Subdistrict. Questionnaire is an instrument in collecting data. Percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA and LSD are statistical means employed. The level of statistical significance is set at 0.05.

The finding reveals that not only people's participation for conserving natural resources and environment is high level ($m = 3.93$), but all elements of participation are high level also. Moreover, the element of benefit gain is highest mean ($m = 4.02$), while the element of performing ($m = 4.00$) decision making ($m = 3.95$) and evaluating ($m = 3.71$) are inferior mean. Hypothesis testing results show the characteristics of age, educational level, and occupation have significant people's participation for conserving natural resources and environment at level 0.05. Whilst, the characteristics of gender has no significant people's participation.

Keywords: Participation, Conservation, Natural Resources and Environment

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน ป่าชายเลน ปะการัง และอื่น ๆ ล้วนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทรัพยากรบางประเภทใช้แล้วสามารถเกิดทดแทนได้อย่างรวดเร็ว บางประเภทต้องใช้ระยะเวลาในการทดแทน และบางประเภทมีอยู่จำกัดใช้แล้วหมดไป เกิดการทดแทนได้ยาก (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2560)

ตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งชื่อ ควนโส เดิมชื่อว่า "ควนสูง" เป็นชื่อที่ผู้คนใช้เรียกกัน เนื่องจากตามสภาพที่ตั้งของตำบลสูงเด่น อยู่ทางทิศตะวันตกของทะเลสาบสงขลา สามารถมองเห็นได้ชัดเจนขณะใช้เส้นทางเดินเรือ แต่เดิมนั้น สภาพควนสูงแห่งนี้เป็นป่าดึกดำบรรพ์ มีต้นตะเคียนขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด พื้นที่ราบทางทิศเหนือมีสภาพอุดมสมบูรณ์ มีลำคลองขนาดใหญ่ไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลา เหมาะสมสำหรับใช้เป็นเส้นทางคมนาคม การเกษตรและการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเป็นอย่างยิ่ง (องค์การบริหารส่วนตำบลควนโส, 2555) ซึ่งจากสภาพทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดตั้งถิ่นฐานของประชาชนในตำบลควนโสมากขึ้น และที่สำคัญประชาชนมีวิถีชีวิตผูกพันกับป่าเสม็ดผืนใหญ่ ซึ่ง กขม น ฤทธิเดช และคณะ (2557) กล่าวว่า ชุมชนควนโสมีความสัมพันธ์ที่พึ่งพิงป่าในฐานะผู้ใช้ประโยชน์และผู้ดูแลรักษา เนื่องจากชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าและในฐานะผู้ใช้ประโยชน์ ชุมชนจึงต้องเป็นผู้ดูแลรักษาไปพร้อมกัน ก่อให้เกิดภูมิปัญญาในการดูแลรักษาป่าเป็นจารีตที่ชุมชนถือปฏิบัติร่วมกันเรียกว่า ป่าเว้น ซึ่งป่าแห่งนี้มีเนื้อที่ 6,250 ไร่ ตั้งอยู่บนพื้นที่ตำบลควนโส

อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนหนึ่งแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ที่ประชาชนมีวิถีพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักในการทำประมงในทะเลสาบสงขลา และการทำเกษตรทั้งการปลูกพืชผัก อย่างไรก็ตามต่อมารัฐบาลได้เข้ามาจัดการป่า โดยประกาศให้ป่าเสม็ดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์แสดงการครอบครองที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ชุมชนรู้สึกถูกรังแก ถูกกีดกันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าเสม็ด ความรู้สึกรัก ห่วงแหน และความเป็นเจ้าของป่า จึงลดลง นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ตามมา คือ การบุกรุกพื้นที่ป่าของกลุ่มนายทุนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ป่าถูกทำลาย พื้นที่ป่าลดลงเป็นอย่างมากในระยะเวลาไม่กี่ปี วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนถูกกลืนไปพร้อมกับการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงจารีตในการรักษาป่าเริ่มจางหายไปพร้อมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยในประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เพื่อผลิตชุดข้อมูลการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน การค้นหาชุดปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

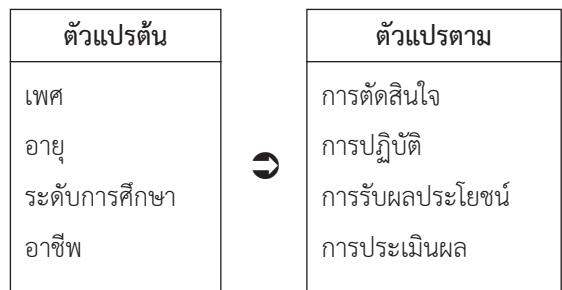
1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

สมมุติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีคุณลักษณะของเพศต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีคุณลักษณะของอายุต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีคุณลักษณะของระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีคุณลักษณะของอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยตัวแปรตามใช้แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ การปฏิบัติการรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์จากการวิจัย

1. ชุดข้อมูลการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

2. ชุดความรู้เชิงเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคล และการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนโส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

3. ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรตามทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่ในตำบลควนโส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลควนโส จำนวน 3,896 คน

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จากจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่ในตำบลควนโสข้างต้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตร Yamane (1967) คือ $n = N/1+Ne^2$ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประมาณ 363 คน

การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบคำนึงถึงความเป็นที่น่าจะเป็น ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างที่เปิดโอกาสให้ทุก ๆ หน่วยของประชากรมีสิทธิได้รับเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาได้ทั้งหมด คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (May, 2011) โดยคำนวณหาสัดส่วนแต่ละระดับชั้นจำแนกตามประชากรแต่ละหมู่บ้านได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

หมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
บ้านผลิ่ง	249	23
บ้านเกาะขาม	413	38
บ้านควนโส	546	51
บ้านโคกทราย	505	47
บ้านปากจำ	298	28
บ้านกลาง	190	18
บ้านนาลิง	221	21
บ้านสวน	540	50
บ้านโคกสัก	406	38
บ้านใต้	317	29
บ้านป่อหว่า	211	20
รวม	3,896	363

หลังจากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงความน่าจะเป็น ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Yang & Miller, 2008) โดยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือและเต็มใจร่วมกิจกรรมการวิจัยในครั้งนี้

เครื่องมือการวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ เป็นการสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยใช้คำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด และตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล เป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละคำถามกำหนดระดับการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ของ Likert scale (Bryman, 2004) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ แบบสอบถามฉบับนี้พัฒนาขึ้นจากแบบสอบถามของสุขชี ค่านวนศิลป์ (2550) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติได้ร่วมนั้น ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมและตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขจนเป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามดังกล่าว ด้วยตนเอง โดยดำเนินการกระจายแบบสอบถามไปทั้งสิ้นจำนวน 363 ชุด และได้รับกลับคืนมา ในลักษณะที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 356 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.07 ซึ่งเป็นไปตามหลักการของค่าเฉลี่ยอัตราการตอบกลับแบบสอบถามทั่วไปที่เป็นการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองร้อยละ 55.6 เป็นเกณฑ์อัตราการตอบกลับที่อยู่ในเกณฑ์ดี (Baruch, 1999) หรืออัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ยอมรับได้และเป็นการตอบกลับที่อยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 50 และ 60-70 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก (Berdie, Anderso & Niebuhr, 1986; นิชาชล รัตนมณี และประสพชัย พสุนนท์, 2562)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยใช้วิธีการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์และ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติค่าที (t-test) สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มี 3 กลุ่ม ขึ้นไป และหากพบว่า มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ใช้การทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ LSD (Least significant difference test) เป็นลำดับต่อมา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในตำบลควนไส อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สัดส่วนของประชาชนผู้ให้ข้อมูลระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีความใกล้เคียงกัน โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 57.9 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 42.1 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.6 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) คิดเป็นร้อยละ 34.8 มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.7 ประกอบอาชีพทำการประมงมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 35.4

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณารายด้าน ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.95 (SD = 0.70) โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.11 (SD = 0.78) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือวิธีการปรับปรุงเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติมีค่าเฉลี่ย 3.88 (SD = 0.86) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของท่านแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 3.88 (SD = 0.81) ตามลำดับ

2. ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00 (SD = 0.64) โดยประชาชนมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในตำบลควนโส ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.01 (SD = 0.75) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่ของตำบลควนโส มีค่าเฉลี่ย 4.02 (SD = 0.79) และการมีส่วนร่วมในการคัดแยกประเภทขยะก่อนนำไปทิ้ง มีค่าเฉลี่ย 3.99 (SD = 0.78) ตามลำดับ

3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 (SD = 0.65) โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการหรือโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.02 (SD = 0.72) รองลงมา คือ มีการพัฒนาศักยภาพตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.03 (SD = 0.80) และได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.02 (SD = 0.83) ตามลำดับ

4. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 (SD = 0.70) โดยประชาชนมีส่วนร่วมติดตามกิจกรรมหรือโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3.81 (SD = 0.82) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมติดตามผลงานการปฏิบัติงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 3.71 (SD = 0.83) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่องค์กรบริหารส่วนตำบลควนโส ในด้านความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.63 (SD = 0.84) ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากระดับค่าเฉลี่ยรายด้านของการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (M = 4.02 และ SD = 0.65)

2. ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ (M = 4.00 และ SD = 0.64)

3. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ (M = 3.95 และ SD = 0.70)

4. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล (M = 3.71 และ SD = 0.70)

นอกจากนี้ ผลทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่กำหนดสมมติฐานทั้งหมด 4 ข้อข้างต้น ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ประชาชนมีคุณลักษณะของอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน

(n = 356)

ตัวแปร	การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
	F	Sig.
คุณลักษณะส่วนบุคคล		
อายุ	8.39*	0.00
ระดับการศึกษา	3.27*	0.02
อาชีพ	5.78*	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรายคู่ ด้วย LSD พบความแตกต่างตามตารางที่ 3 ตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคุณลักษณะของอายุและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = 356)

อายุ	1 (3.49)	2 (3.86)	3 (4.05)	4 (4.06)
1. 50 ปีขึ้นไป (3.49)	-	0.37*	0.56*	0.57*
2. 18-30 ปี (3.86)		-	0.19*	0.20*
3. 31-40 ปี (4.05)			-	0.01
4. 41-50 ปี (4.06)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่คุณลักษณะของอายุ 50 ปีขึ้นไป แตกต่างจากประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 18-30 ปี อายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ 41-50 ปี กล่าวคือ ประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 18-30 ปี อายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ 41-50 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่คุณลักษณะของอายุ 50 ปีขึ้นไป ในขณะที่เดียวกันพบว่าการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 18-30 ปี แตกต่างจากประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ 41-50 ปี กล่าวคือ ประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ 41-50 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 18-30 ปี

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคุณลักษณะของระดับการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = 356)

ระดับการศึกษา	1 (3.49)	2 (3.86)	3 (4.05)	4 (4.06)
1. ม.ต้น/ต่ำกว่า (3.79)	-	0.15	0.19*	0.31*
2. ปวส./อนุปริญญา (3.94)		-	0.04	0.16
3. ม.ปลาย/ปวช. (3.98)			-	0.12
4. ป.ตรีขึ้นไป (4.10)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ที่คุณลักษณะของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือต่ำกว่า แตกต่างจากประชาชนที่คุณลักษณะของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับปริญญาตรีขึ้นไป กล่าวคือ ประชาชนที่คุณลักษณะของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่คุณลักษณะของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบคุณลักษณะของอาชีพ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = 356)

อาชีพ	1 (3.79)	2 (3.84)	3 (4.02)	4 (4.16)
1. ค้าขาย/อิสระ (3.79)	-	0.05	0.23*	0.37*
2. เกษตรกร (3.84)		-	0.18*	0.32*
3. ประมง (4.02)			-	0.14
4. อื่น ๆ (4.16)				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า การมีส่วนร่วมของนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ที่คุณลักษณะของอาชีพค้าขายหรือธุรกิจอิสระ แตกต่างจากประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพประมง และอาชีพอื่น ๆ อาทิ ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา กล่าวคือ

ประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพประมงและอาชีพอื่น ๆ อาทิ ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชน ที่คุณลักษณะของอาชีพค้าขายหรือธุรกิจอิสระ ในขณะที่เดียวกับพบว่า การมีส่วนร่วมของนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพ เกษตรกร แตกต่างจากประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพ ประมงและอาชีพอื่น ๆ อาทิ ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา กล่าวคือ ประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพประมงและ อาชีพอื่น ๆ อาทิ ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่า ประชาชนที่คุณลักษณะของอาชีพเกษตรกร

ส่วนประชาชนที่คุณลักษณะของเพศ ต่างกัน การมีส่วนร่วมของนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

(n = 356)

ตัวแปร	ค่า	ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	0.28		✓
อายุ	8.39*	✓	
ระดับการศึกษา	3.27*	✓	
อาชีพ	5.78*	✓	

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในตำบลควนโส อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ได้ค้นพบ ประเด็นสำคัญดังนี้

ประเด็นแรก ระดับมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยพบว่า ภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญและตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากกิจกรรมหรือโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดำเนินการโดยองค์กรต่าง ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันส่งผลต่อจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเองที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันประชาชนยังได้แสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการร่วมปลูกต้นไม้และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง ช่วยดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่ของตำบล รวมถึงมีการคัดแยกประเภทขยะก่อนนำไปทิ้งอีกด้วย นอกจากนี้ ประชาชนยังได้ร่วมตัดสินใจเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการเข้าประชุมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือวิธีการปรับปรุง เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย ซึ่งผลการศึกษาของพันธุ์พงษ์ คงเดชอดิศักดิ์ (2557) ได้ชี้นำไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น โดยมีข้อค้นพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ประเด็นที่สอง แม้ว่าการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ผลการวิจัยยังคงยืนยันระดับการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนยังคงได้ร่วม ติดตามกิจกรรมหรือโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามผลงานการปฏิบัติงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมในการให้ข้อมูลแก่องค์กรบริหารส่วนตำบลควนโสในด้านความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรม อย่างไรก็ตาม องค์กรบริหารส่วนตำบลควนโส ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ควรต้องนำข้อค้นพบนี้ไปพิจารณา เพื่อเพิ่มพลังการขับเคลื่อนในการประเมินผลและติดตามงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาคประชาชนต่อไป ซึ่งผลการวิจัยของ นันฐวุฒิ วงศ์ประสิทธิ์ (2552) ได้แสดงผลให้เห็นเช่นกันว่า เมื่อเรียงลำดับขั้นตอนหรือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะดังนี้ การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ และผลการศึกษาของ พระครูอุทัยวรกิจ (ณรงค์ สุพลญาณ), สุรินทร์ นิยมามกุล และเติมศักดิ์ ทองอินทร์ (2560) ที่ค้นพบเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ประเด็นการมีส่วนร่วมที่มีเป็นประเด็นเร่งทำ คือ ด้านการประเมินผล โดยเฉพาะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลการอนุรักษ์ทำกิจกรรม และทำงาน

ประเด็นที่สาม จากผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยพบว่า ประชาชนที่คุณลักษณะของอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน โดยข้อมูลเชิงลึกที่น่าสนใจคือ ประชาชนที่คุณลักษณะของอายุระหว่าง 31-50 ปี มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าประชาชนที่

คุณลักษณะของอายุระหว่าง 18-30 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า ช่วงวัยที่เข้ามามีส่วนร่วม คือ ช่วงวัยทำงาน ซึ่งถือเป็นสัญญาณบวกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวมีความพร้อมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นไปตามแนวทางเดียวกันกับการทดสอบสมมติฐานของ ไพลูดา ตรีเดซี (2546) ที่ว่าประชาชนกลุ่มอายุระหว่าง 40-59 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูงมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ส่วนการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของระดับการศึกษาและอาชีพที่พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ขึ้นไป มีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับอื่น รวมถึงประชาชนที่มีอาชีพอื่น ๆ อาทิ นักเรียน นักศึกษา หรือว่างงาน และอาชีพประมง มีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจอิสระและเกษตรกร จากระดับการศึกษาและอาชีพสามารถชี้ให้เห็นถึงการพัฒนายั่งยืนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความผันแปรไปตามระดับการศึกษาและลักษณะของอาชีพอีกด้วย ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเป็นการยืนยันผลการวิจัยของ สำราญ รักชาติ (2548) ที่เสนอว่า คุณลักษณะบุคคลด้านระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ และผลการวิจัยของนภาพันท์ตรี และพงศธร จันท์ตรี (2561) ชี้ว่าประชาชนที่มีอายุ และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมถึงผลการศึกษาของเครือวัลย์ นนทะเสนและปราโมทย์ ประจนปัจจนึก (2557) ที่พบว่า ประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุและอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงข้อค้นพบที่สนับสนุนผลการวิจัยในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ ผลการวิจัยเกิดข้อสรุปที่ชี้ชัดว่า ประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยที่เคยศึกษามาก่อนหน้า โดยสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

อายุ (F = 8.39)	ระดับการศึกษา (F = 3.27)	อาชีพ (F = 5.78)
⤵	⤵	⤵
การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม		

ภาพที่ 2 คุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากภาพที่ 2 เป็นข้อค้นพบความแตกต่างคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพกับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่มีประโยชน์ทั้งในเชิงหลักวิชาการและหลักการปฏิบัติ กล่าวคือ หลักวิชาการถือเป็นชุดความรู้ของหลักการหรือแนวคิดการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความเชื่อมโยงกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนหลักปฏิบัติถือเป็นเครื่องมือของหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่มีอำนาจหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำไปปรับใช้สำหรับการดำเนินโครงการและกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน ครั้งนี้ คณะผู้ทำวิจัยขอเสนอแนะในการค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้สามารถตอบสนองการมีส่วนร่วม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ดังนี้

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเพิ่มจุดเน้นที่บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนโส และค้นหาข้อดีและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำชุดข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ และสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลควนโส

2. ควรมีการวิจัยเชิงสำรวจการมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นศึกษาแบบจำแนกแต่ละด้าน เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- กขมน ฤทธิเดช และคณะ. (2557). ป่าเว้น: จารีตรักษาป่าของชุมชนควนโส. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 6(2), 45-62.
- เครือวัลย์ นนทะเสน และปราโมทย์ ประจนปัจจนึก. (2557). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลของประชาชน ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(2), 144-153.
- นภา จันทร์ตรี และพงศธร จันทร์ตรี. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ กรณีศึกษาชุมชนบางชัน. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(3), 201-207.
- นัฐภูมิ วงศ์ประสิทธิ์. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สุรินทร์.
- นิตาชล รัตนมณี และประสพชัย พสุนนท์ (2562). อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 13(3), 181-188.
- พันธุ์พงษ์ คงเดชอดิศักดิ์. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด* (งานนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- พระครูอุทัยวรกิจ (ณรงค์ สุปญโญ), สุรินทร์ นิยมางกูร และเติมศักดิ์ ทองอินทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 67-82.
- ไพสุดา ตรีเดซี. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2560). *ทรัพยากรธรรมชาติ*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2563, จาก https://www.tei.or.th/area_about.php?area_id=6

- สำราญ รักชาติ. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สุขชี คำนวนศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติได้ร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ภูเก็ต.
- องค์การบริหารส่วนตำบลควนโส. (2555). ประวัติความเป็นมา องค์การบริหารส่วนตำบลควนโส จังหวัดสงขลา. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.khuanso.go.th/content/information>
- Baruch, Y. (1999). Response rates in academic studies-a comparative analysis. *Human Relations*. 421-434.
- Berdie, D.R., Anderson J.F., & Niebuhr M.A. (1986). *Questionnaires: design and use*. Metuchen, N.J.: Scarecrow Press.
- Bryman, A. (2004). *Social research methods* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- May, T. (2011). *Social Research* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Yang, K. & Miller, G.J. (2008). *Handbook of research methods in public administration* (2nd ed.). New York: Taylor & Francis group.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.) New York: Harper and Row.